

GEMEENTE ENSCHEDE

PRODUCTENBOEK

TOELICHTING RAAD 14 APRIL 2025

ENSCHDE

VOORBEREIDING OP ZOMERNOTA

Dec

- Begroting en Organisatie in Balans: proces en aanpak

10 Mrt

- Inzicht in ontwikkelingen gemeentefonds

14 Apr

- Inzicht in onze begroting (productenboek)

6 Mei

- Input op de financiële afwegingen

7/8 Jul

- Zomernota: Raad stelt de koers vast (inhoudelijk en financieel)

Nov

- Begroting: Wat gaan we in 2026 doen en wat mag het kosten?

AGENDA VANDAAG

1. Productenboek in perspectief
 2. Leeswijzer productenboek
 3. Voorbeeld specifiek productformulier
 4. Gemeentebrede inzichten
 5. Vervolgproces
-

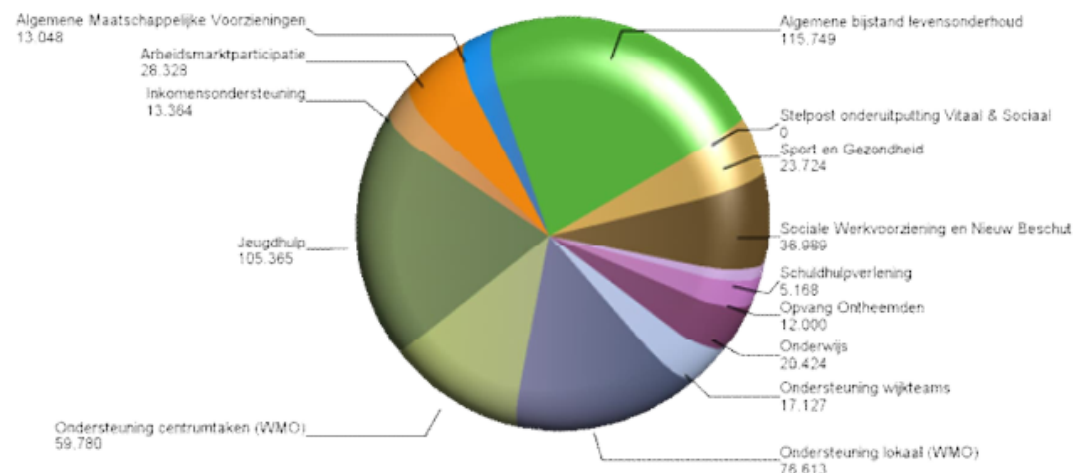

1. Productenboek in perspectief

AANLEIDING

1. Grote financiële opgave -> min. 30 mln
2. Raad heeft behoefte aan overzicht van en inzicht in gemeentelijke activiteiten en bijbehorende geldstromen
3. Het detailniveau waarop de raad dat wil zien zit niet in de huidige begroting =>

Vitaal en sociaal: Lasten per product in 1.000 euro

Onderstaande tabel geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de lasten, baten en reserve mutaties.

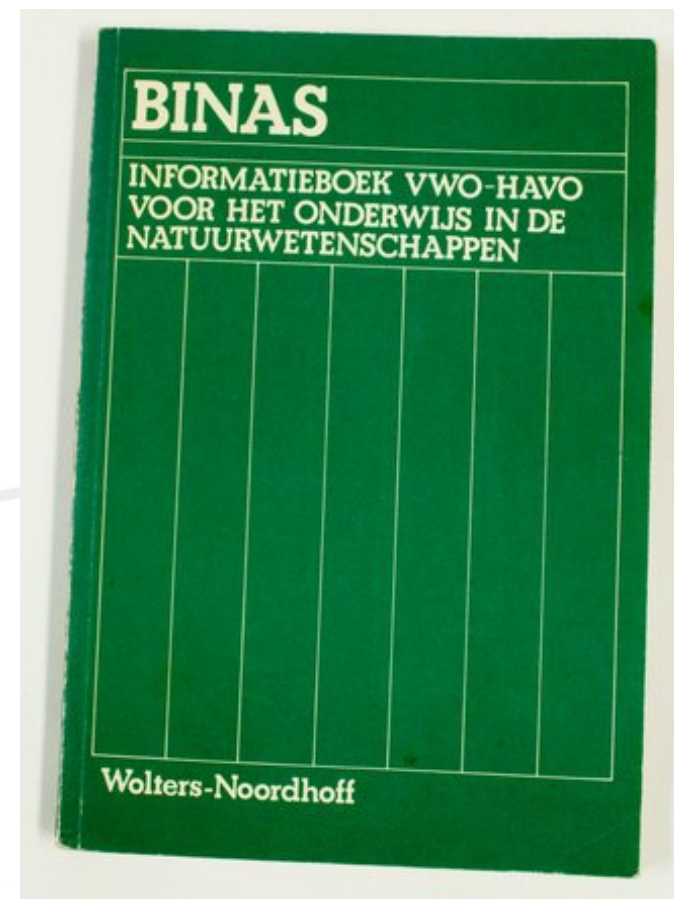
Vitaal en sociaal Bedragen x 1.000 euro	Realisatie 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Raming 2026	Raming 2027	Raming 2028
Lasten	476.485	519.836	527.681	512.048	498.213	493.827
Baten	151.178	171.165	163.161	162.013	151.848	151.738
Saldo van baten en lasten	325.307	348.671	364.520	350.035	346.365	342.089
Storting reserves	22.324	2.441	821	1	1	1
Onttrekking reserves	24.453	17.219	5.042	798	411	311
Resultaat	323.178	333.894	360.299	349.239	345.955	341.779

WAT IS HET PRODUCTENBOEK

- Technisch instrument (naslagwerk) met gegevens over wat we als gemeente doen, hoeveel geld erin omgaat en waar de beleidsvrijheid ligt.

Niet:

- Een instrument om een ombuigingspakket uit samen te stellen voor de komende Zomernota. Er zit geen informatie in over beleidsplannen, de voortgang daarop en inzicht in bijsturingsmogelijkheden en consequenties.

ZOMERNOTA VS PRODUCTENBOEK

Zomernota

- Het voorstel voor beleid en financiële kaders voor komende jaren. Obv:
 - Analyse van beleidsdoelen en voortgang daarop
 - Het actuele financiële kader
 - Integrale afweging prioriteiten vs beschikbare geld

Productenboek

- Basisdocument voor raad om goed geïnformeerd de voorstellen in de zomernota te kunnen beoordelen. Dit obv inzicht in:
 - Activiteiten van de gemeente
 - Daarmee gemoeide middelen
 - Soorten baten en lasten
 - Mate van beleidsvrijheid

INZICHT LANGS 5 VRAGEN

1. Welke activiteiten voeren we uit, zowel op hoofd- als deelproductniveau?
2. Wat doen we vanuit medebewind en wat vanuit eigen autonomie?
3. Hoe hebben de lasten en baten zich langjarig ontwikkeld op de producten?
4. Wat is de aard van de lasten en baten per product?
5. Welke knelpunten, intensiveringen en bezuinigingen zijn eerder vastgesteld?

2. Leeswijzer

INDELING

INBOEK

INLEIDING	4
LEESWIJZER	5

ALGEMENE INZICHTEN	
- Ontwikkelingen lasten en baten	7
- Beleidsvrijheid	12
- Lastensoorten	13
- Batensoorten	15

PRODUCTEN – VITAAL & SOCIAAL	
- Algemene bijstand levensonderhoud	18
- Algemene maatschappelijke voorzieningen	20
- Arbeidsmarktparticipatie	23
- Inkomensondersteuning	25
- Jeugdhulp	27
- Ondersteuning centrumtaken (Wmo)	30
- Ondersteuning lokaal (Wmo)	32
- Ondersteuning wijkteams	35
- Onderwijs	37
- Opvang ontheemden	39
- Schuldhulpverlening	41
- Sociale werkvoorziening en Nieuw beschut	43
- Sport en gezondheid	45

PRODUCTEN – DUURZAAM, WONEN, LEVEN & WERKEN	
- Afvalstoffen	49
- Begraafplaatsen	51
- Beheer en onderhoud openbare ruimte	53
- Bestemmen, vergunnen, toezicht en handhaving	56
- Cultuur, evenementen en citymarketing	58
- Dienstverlening aan ondernemers	60
- Duurzaamheid	62
- Grondbedrijf	64
- Locatieontwikkeling	66
- Parkeerbeheer	68
- Riolering	70
- Stedelijke ontwikkeling	72
- Verkeersinfrastructuur en beleid	74
- Versterken economische structuur	76

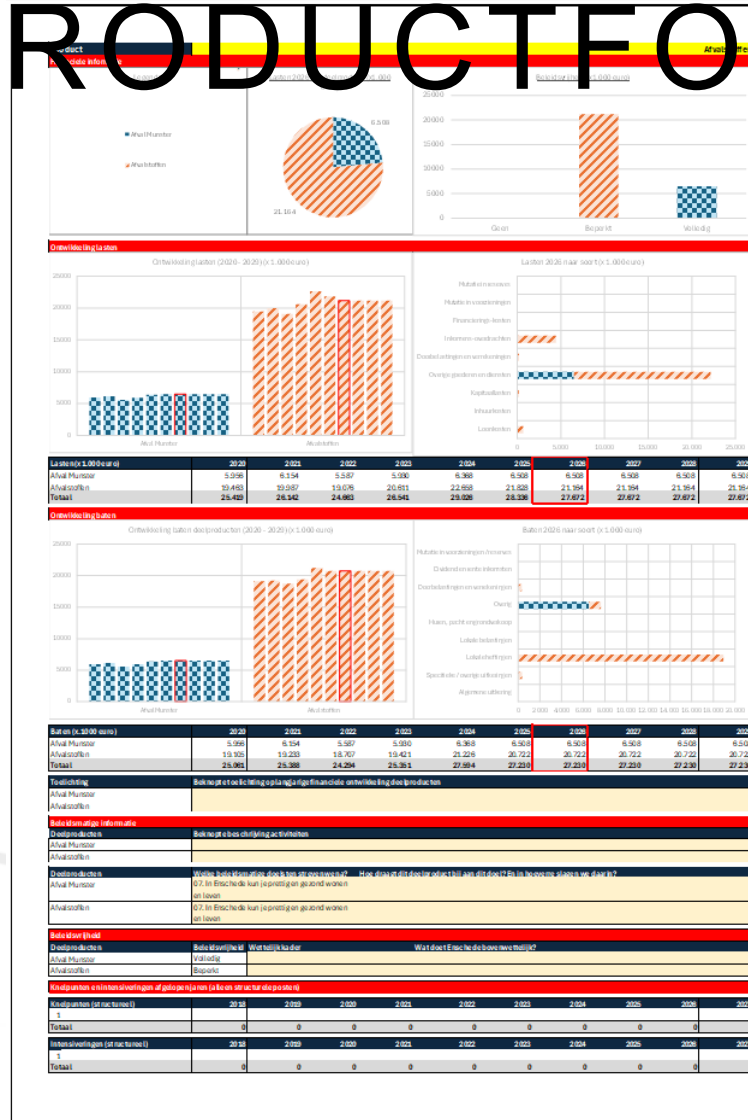
PRODUCTEN – SAMENLEVING & BESTUUR	
- Bezwaar en beroep	79
- College B&W	81
- Klachtencommissariaat	83
- Ondersteuning College van B&W en directie	85
- Openbare orde en veiligheid	87
- Publieksdienstverlening	89
- Raad en commissies	91
- Regionale samenwerking	93
- Stadsdeelsgewijs werken	95
- Verkiezingen	97

PRODUCTEN – FINANCIEN & ORGANISATIE	
- Algemene belastingen	100
- Algemene inkomsten	102
- Algemene uitkering	104
- Basisregistratie	106
- Bedrijfsvoering	108
- Gemeentearchief	110
- Interne dienstverlening	111
- Onderwijsvoorzieningen: Onderwijshuisvesting	115
- Regionale dienstverlening	117
- Rente & treasury	119
- Sport- en wijkaccommodaties	121
- Vastgoedbedrijf	123

Algemene
inzichten
gemeentebreed

Specifieke inzichten
voor producten
binnen
begrotingsprogramm
a's

OPBOUW PRODUCTFORMULIER

- Inzicht in deelproducten en bijbehorende lasten
- Indeling deelproducten naar beleidsvrijheid

- Ontwikkeling lasten en baten van deelproducten
- Inzicht in soorten lasten en baten
- Korte toelichting op financiële ontwikkelingen

- Beschrijving activiteiten binnen de deelproducten
- Toelichting wettelijk kader
- Toelichting wat doen we bovenwettelijk
- Overzicht eerder genomen besluiten

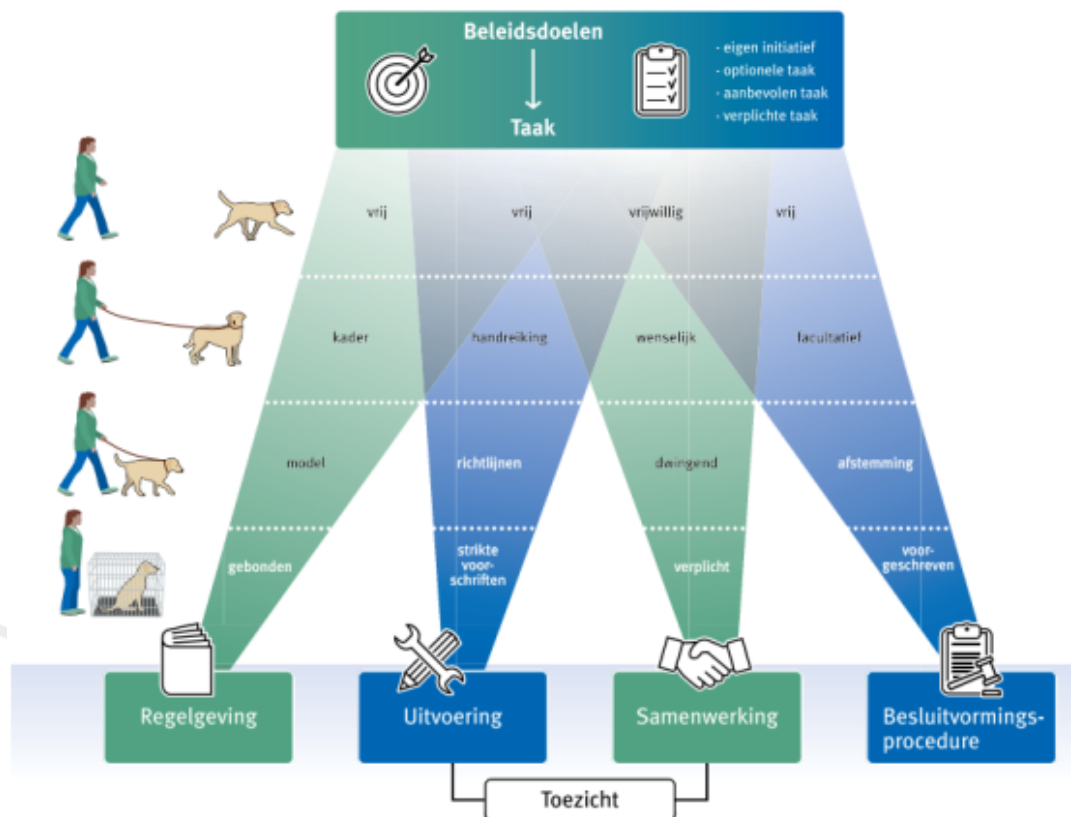
UITGANGSPUNTEN

1. 2020 tot en met 2023 cijfers obv jaarrekening. 2024 en verder obv begroting.
2. Grafieken met uitsplitsing beleidsvrijheid, lasten- en batensoorten gemaakt voor 2026.
3. Alle eerdere besluiten in tabellen en niet netto bedragen.

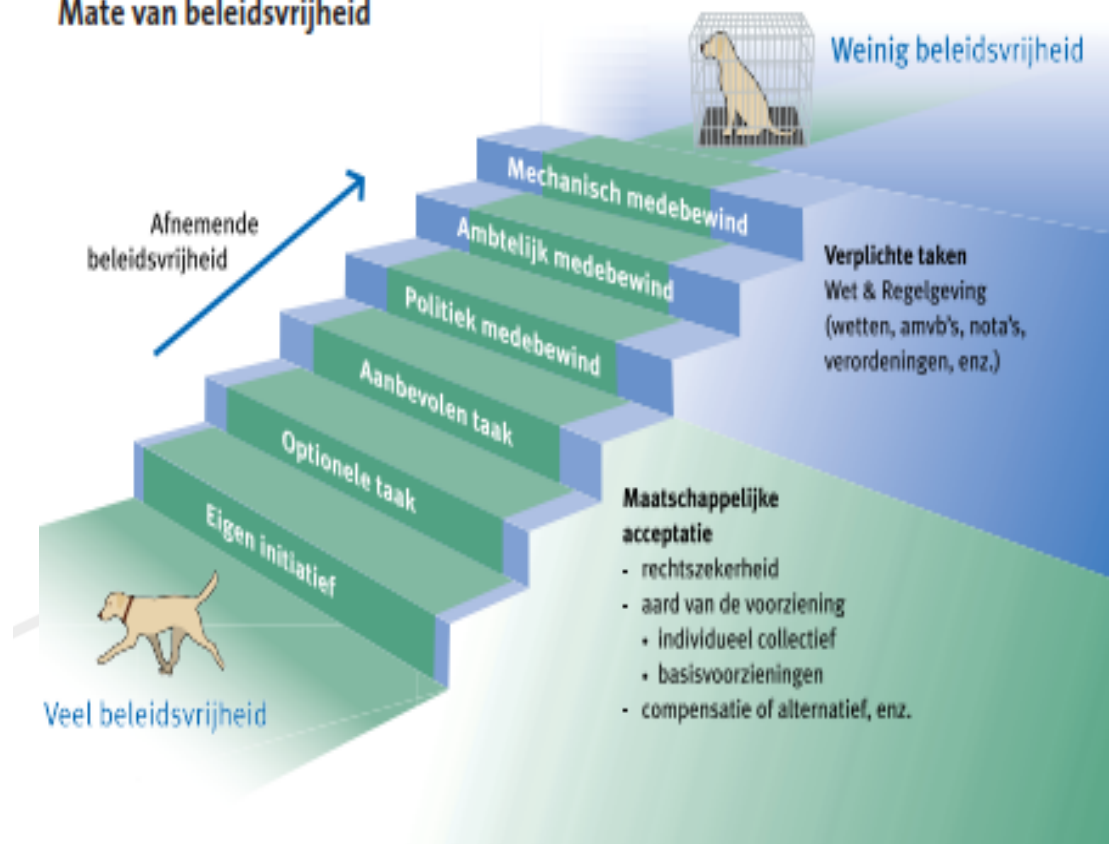
Intensiveringen (structureel)		2023	2024	2025	2026	2027
3	Geef de rups geen nieuwe kans	500	500	500	500	500
Dekkingsmaatregelen (structureel)		2023	2024	2025	2026	2027
6	Eikenprocessierups	-	-	-150	-150	-150

ROB: BELEIDSVRIJHEID GEDUID

Aard van de taak

Mate van beleidsvrijheid

!!! BELEIDSVRIJHEID ≠ BESTEDINGSVRIJHEID !!!

Lage beleidsvrijheid – Inkomensregelingen:

- Wellicht wel keuzes mogelijk in uitvoering
- Wellicht wel keuzes mogelijk in bovenwettelijke inzet

Iv-3 taakveld	Omvang (Iv-3)		Inhoud	Beleidsvrijheid	Conclusie Score
6-3	Baten	6.138	Inkomensregelingen • inkomensvoorzieningen en loon-kostensubsidies op grond van de Participatiewet; • geneeskundige en andere adviezen in verband met de bijstandsverlening; • IOAW (Wet inkomensvoorzieningen oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers); • IOAZ (Wet inkomensvoorzieningen oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen); • kosten van levensonderhoud uit het Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (Bbz 2004); • kosten levensonderhoud voor startende ondernemers uit Bbz 2004; • sociale zekerheidsregelingen van het rijk zoals bijvoorbeeld eenmalige uitkeringen voor minima; • gemeentelijk armoedebeleid: bijzondere bijstand, kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen, korting op musea,	Wet- en regelgeving • Participatiewet • Handhaving en Fraudewet	Zeer beperkte beleidsvrijheid 1-3
	Lasten	7.951		Taak • Verplichte taak: mechanisch/ ambtelijk medebewind	
	Saldo	-1.813		Beleidsdoel Doelvoorschriften: normen zijn in wet vastgelegd Hoofdzakelijk uitvoeringslasten Een groot aantal gemeenten kiest ervoor de regelingen in regionaal verband uit te voeren. Bekostiging uitkeringen via Specifieke uitkering BUIG; tekorten op BUIG komen ten laste van algemene middelen Slechts bij gemeentelijk armoedebeleid hebben gemeenten eigen beleidskeuzes; Kwijtschelding gemeentelijke heffingen en schuldhelpverlening.	

Hoge beleidsvrijheid – Cultuur:

- Uitgaven toch normerend of maatschappelijk verplicht (het gaat bijvoorbeeld om essentiële voorzieningen)
- Soms liggen kosten ook vast: bv in vastgoed van gemeente, gaat om meerjarige verplichtingen of kapitaallasten

Iv-3 taakveld	Omvang (Iv-3)		Inhoud	Beleidsvrijheid	Conclusie Score
5-3	Baten	0	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie • subsidiëren van podia voor muziek, dans en toneel; • subsidiëren gezelschappen voor muziek, dans en toneel; • accommodaties voor beeldende kunst; • subsidies voor beeldend kunstenaars en projecten; • kunstaankopen waaronder kunstwerken in de openbare ruimte; • subsidiëren van cultuuruitingen op het gebied van film en video; • kunstzinnige vorming en cultuur-educatie, bevorderen van een educatief aanbod; • culturele manifestaties waaronder herdenkingen; • overkoepelende organen voor kunstbeoefening.	Taak • Eigen initiatief/Aanbevolen taak	Nagenoeg volledige beleidsvrijheid 9
	Lasten	0		Beleidsdoel • Geen doelvoorschriften	

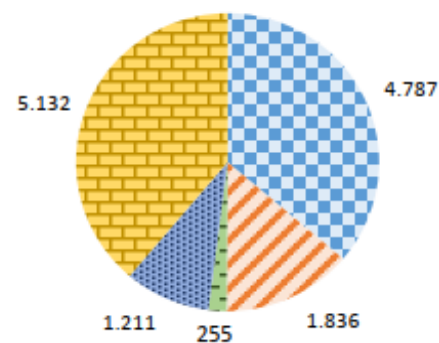
Voorbeeld van een specifiek productformulier

Financiële informatie

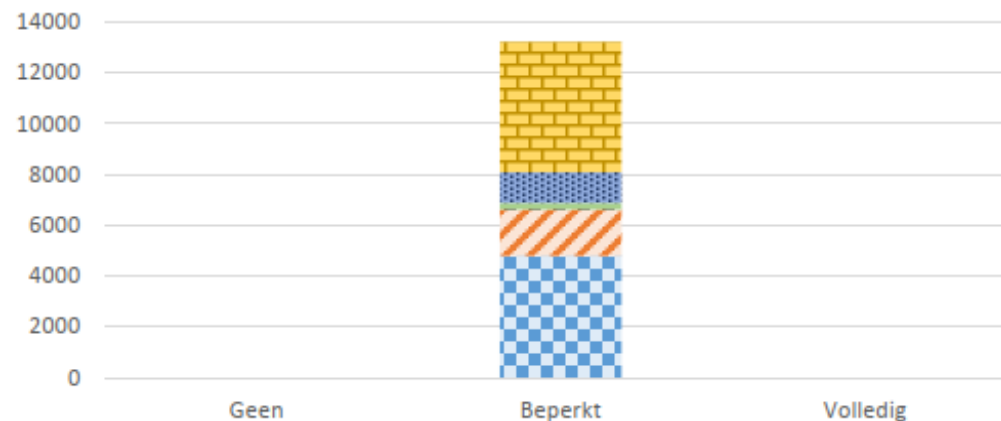
Legenda

- Handhaving Bouwwerken en Bedrijven
- Handhaving Openbare Ruimte
- Monumenten
- Ruimtelijke plannen
- Vergunningen

Lasten 2026 per deelproduct (x1.000 euro)

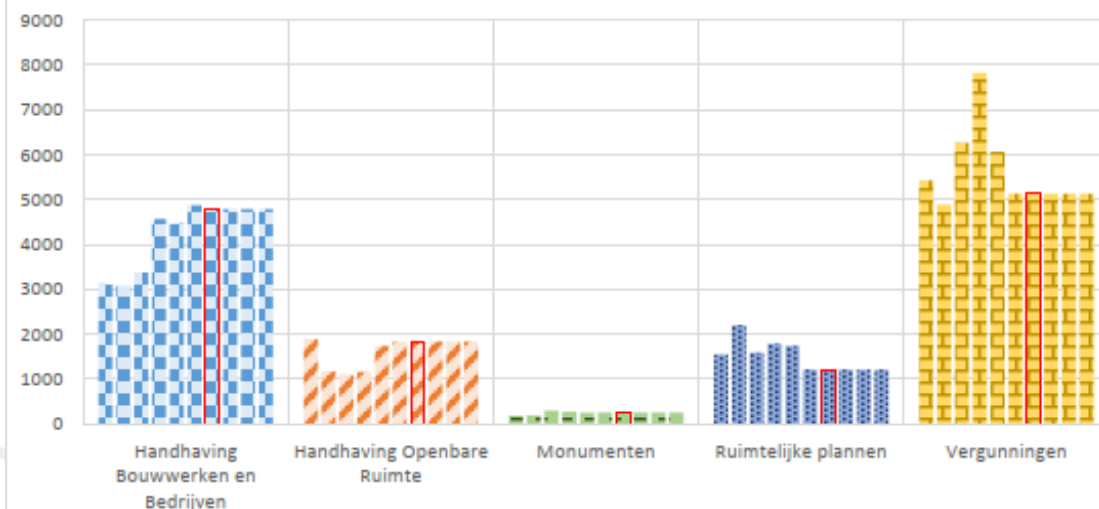

Beleidsvrijheid (x1.000 euro)

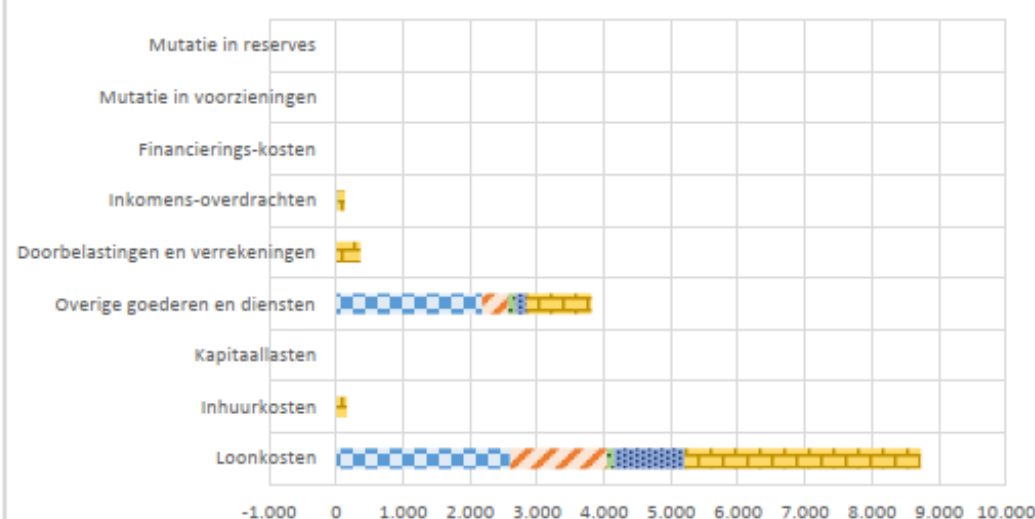

Ontwikkeling lasten

Ontwikkeling lasten (2020 - 2029) (x 1.000 euro)

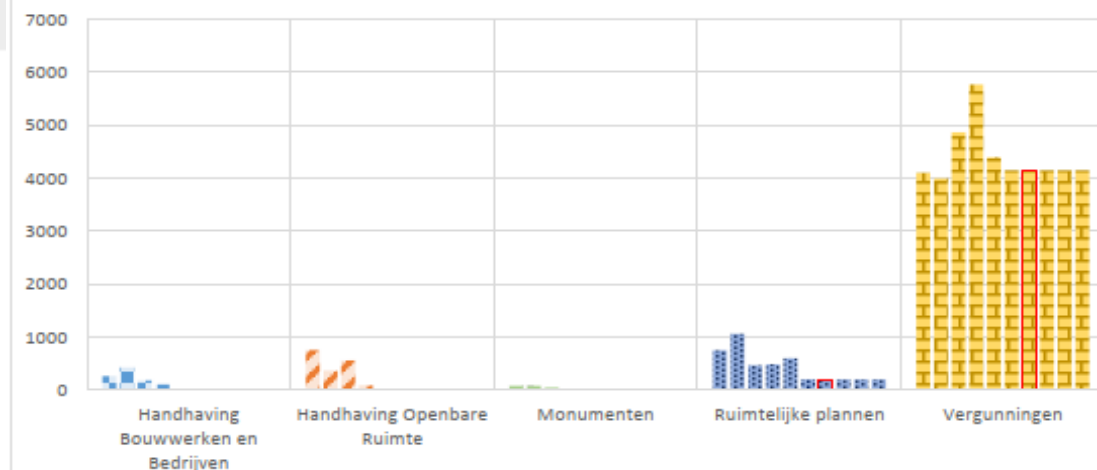
Lasten 2026 naar soort (x 1.000 euro)

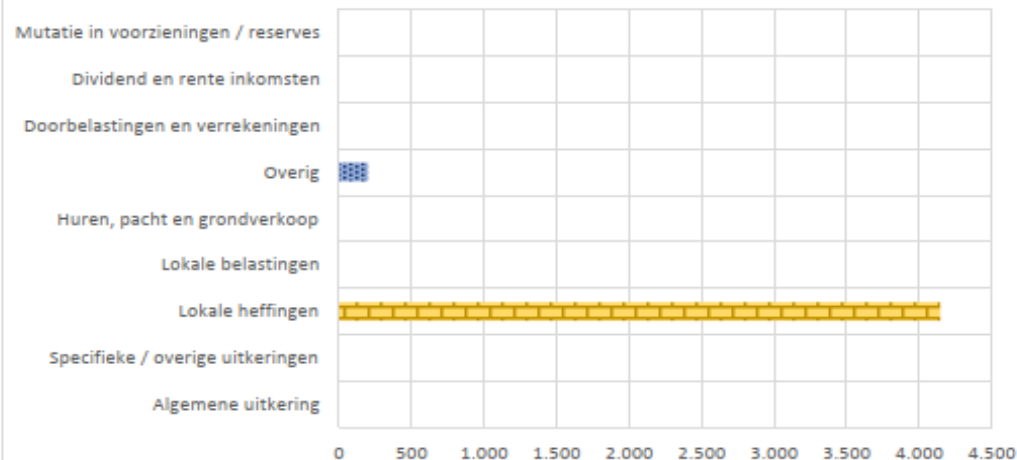
Lasten (x1.000 euro)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Handhaving Bouwwerken en Bedrijven	3.113	3.079	3.374	4.568	4.469	4.873	4.787	4.787	4.787	4.787
Handhaving Openbare Ruimte	1.892	1.173	1.104	1.154	1.737	1.836	1.836	1.836	1.836	1.836
Monumenten	188	192	296	271	253	255	255	255	255	255
Ruimtelijke plannen	1.549	2.202	1.590	1.787	1.739	1.211	1.211	1.211	1.211	1.211
Vergunningen	5.427	4.888	6.265	7.827	6.064	5.133	5.132	5.132	5.132	5.132
Totaal	12.168	11.533	12.628	15.606	14.263	13.308	13.222	13.222	13.222	13.222

Ontwikkeling baten

Ontwikkeling baten deelproducten (2020 - 2029) (x 1.000 euro)

Baten 2026 naar soort (x 1.000 euro)

Baten (x.1000 euro)	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Handhaving Bouwwerken en Bedrijven	263	426	180	105	0	0	0	0	0	0
Handhaving Openbare Ruimte	755	368	560	89	0	0	0	0	0	0
Monumenten	78	78	47	1	8	0	0	0	0	0
Ruimtelijke plannen	750	1.061	467	485	600	200	200	200	200	200
Vergunningen	4.101	3.995	4.867	5.768	4.391	4.146	4.146	4.146	4.146	4.146
Totaal	5.947	5.928	6.121	6.448	5.000	4.346	4.346	4.346	4.346	4.346

Toelichting	Beknpte toelichting op langjarige financiële ontwikkeling deelproducten
Algemeen	De werkzaamheden binnen het cluster Omgeving & Recht worden ketengericht uitgevoerd. Het aanpassen/wijzigen/schrappen van producten heeft impact op producten in andere afdelingen/clusters en daarmee een waterbed-effect.
Handhaving Bouwwerken en Bedrijven	Onderdeel van dit product is de GR Omgevingsdienst Twente. Landelijk zijn criteria opgesteld voor robuuste Omgevingsdiensten. De OD Twente voldoet nog niet aan deze criteria. Bestuurlijk is uitgesproken dat de Omgevingsdienst Twente een robuuste zelfstandige omgevingsdienst moet zijn. Dit zal extra investeringen met zich meebrengen. Daarnaast zijn de AD-middelen niet meegegroeid met de toenemende complexiteit van de taken, ambities, verantwoordelijkheden en de invoering van nieuwe wet- en regelgeving. Hoewel de afdeling HBM de afgelopen jaren verschillende incidentele middelen heeft ontvangen, is er geen structurele borging van deze middelen. Hierdoor zouden we eerder moeten pleiten voor structurele middelen dan voor bezuinigingen.
Handhaving Openbare Ruimte	Deels werken we vanuit een wettelijk kader (zie info bij 'Beleidsvrijheid'). Daarnaast geven we uitvoering aan de opdrachten vanuit diverse opdrachtgevers. Veel middelen die HOR ontvangt (oa parkeren, afval) zijn geoormerkt. Echter, binnen de afdeling wordt integraal gewerkt waarbij drie teams zijn ingericht van tien BOA's met ieder hun eigen specialisme. Minder middelen vanuit bijvoorbeeld Parkeren heeft meteen consequenties voor de verschillende teams die zijn ingericht. Het integraal werken komt meteen onder druk te staan. Verder zijn verschillende projectmatige werkzaamheden op termijn structureel (regulier) werk geworden, vaak zonder bijbehorend budget.
Monumenten	Materieel onroerend erfgoed wordt momenteel meegenomen in de opdracht beleidsdoorlichting Erfgoed richting de raad. Uitkomsten hiervan kunnen van invloed zijn op de beschikbare middelen en werkwijze t.a.v. monumenten binnen de afdeling Bestemmen. De mate van inzet wordt bepaald door de opdrachtgever Erfgoed. Let op: vanuit Erfgoed zijn geen middelen beschikbaar gesteld voor toezicht en handhaving
Ruimtelijke plannen	Momenteel wordt gewerkt aan de hand van drie sporen gewerkt aan de transitie Omgevingsplan. De hiervoor beschikbaar gestelde rijksmiddelen lopen af terwijl de inzet wel nodig blijft.
Vergunningen	De afdeling Vergunnen is voor ongeveer 75% leges gefinancierd. De andere 25% komt uit de AD-middelen. Echter uit eerdere analyses is duidelijk geworden dat er al jaren een structureel tekort is aan AD-middelen. En dit wordt nog eens versterkt door de invoering van de Ow/Wkb.

Product	Bestemmen, Vergunnen, Toezicht en Handhaving
---------	--

Beleidsmatige informatie

Deelproducten	Beknopte beschrijving activiteiten
Handhaving Bouwwerken en Bedrijven	De werkzaamheden omvatten o.a. het toezicht houden op omgevingsplanactiviteiten zoals nieuwbouw en bestaande bouw, het behandelen van strijdigheden met de ruimtelijke ordening en het reageren op klachten, meldingen en handhavingsverzoeken. Daarnaast reageren we op incidenten die zich in de stad voordoen, rijksonderzoeken en voeren we diverse projecten uit die bestuurlijke prioriteit hebben. Tenslotte voert de Omgevingsdienst Twente vergunningverlening, toezicht, handhaving en advies uit cf de milieuwetgeving.
Handhaving Openbare Ruimte	Het toezicht en handhaving op afval inclusief meldingen/klachten, parkeercontroles, naheffingen, parkeeroverlast, live uitkijken van camerabeelden, jeugdboa, controle op alcoholwet, inzet op tegengaan ondermijning, inzet op controle regels Algemene plaatselijke verordening (APV) en Verordening kwaliteit leefomgeving (VKL)
Monumenten	Initiëren, beoordelen en adviseren t.a.v. verzoeken tot aanwijzing monument, beschermd gezicht of andere vormen van bescherming; adviseren t.a.v. cultuurhistorische aspecten i.h.k.v. gebieds- en projectontwikkeling, omgevingsplan, omgevingsvergunningen, toezicht en handhaving.
Ruimtelijke plannen	Adviseren, toetsen en/of schrijven ruimtelijke plannen; adviseren en toetsen t.a.v. het grijze en groene milieu i.r.t. ruimtelijke plannen
Vergunningen	Geven adviezen, dienstverlening, beoordelen aanvragen, beoordelen concept aanvragen, juridische onderbouwingen, weigeren vergunningen, verwerken meldingen. Bezwaar en beroep, afstemming omgevingstafels, afstemming ketenpartners, volgen landelijke ontwikkelingen, veiligheid en bereikbaarheid (binnen)stad etc.

Deelproducten	Welke beleidsmatige doelsten streven we na?	Hoe draagt dit deelproduct bij aan dit doel? En in hoeverre slagen we daarin?
Handhaving Bouwwerken en Bedrijven	06. Talent wordt aangetrokken, vastgehouden en ontwikkeld	In 2023 is het BVTH-beleid vastgesteld, gebaseerd op onze wettelijke taken (muv Handhaving Bouw, daar werken we onder het niveau van het landelijk toezichtskader (wel cf vastgesteld gemeentelijk beleid) door enkel reactief te handhaven). Hierin zijn - aan de hand van de doelenboom van de gemeenteraad - doelen en focuspunten opgesteld. Deze zijn uitgewerkt in het jaarlijks PUH (Programma Uitvoering en Handhaving) waarmee we planmatig en volledig uitvoering geven aan gestelde doelen en resultaten uit ons BVTHbeleid en dus landelijke wetgeving.
Handhaving Openbare Ruimte	06. Talent wordt aangetrokken, vastgehouden	idem
Monumenten	06. Talent wordt aangetrokken, vastgehouden	idem
Ruimtelijke plannen	06. Talent wordt aangetrokken, vastgehouden	idem
Vergunningen	06. Talent wordt aangetrokken, vastgehouden	idem

Beleidsvrijheid

Deelproducten	Beleidsvrijheid	Wettelijk kader	Wat doet Enschede bovenwettelijk?
Handhaving Bouwwerken en Bedrijven	Beperkt	Omgevingswet, APV, VKL, alcoholwet etc	niets boven (of onder) wettelijks
Handhaving Openbare Ruimte	Beperkt	Drank en Horecawet, Wet Openbare Manifestaties, Wet BiBob, Wet wapen en munitie, Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen	niets boven (of onder) wettelijks
Monumenten	Beperkt	Omgevingswet, werelderfgoedverdrag, bouwwetgeving, etc	niets boven (of onder) wettelijks
Ruimtelijke plannen	Beperkt	Omgevingswet etc	niets boven (of onder) wettelijks
Vergunningen	Beperkt	Omgevingswet, APV, VKL, alcoholwet etc	niets boven (of onder) wettelijks

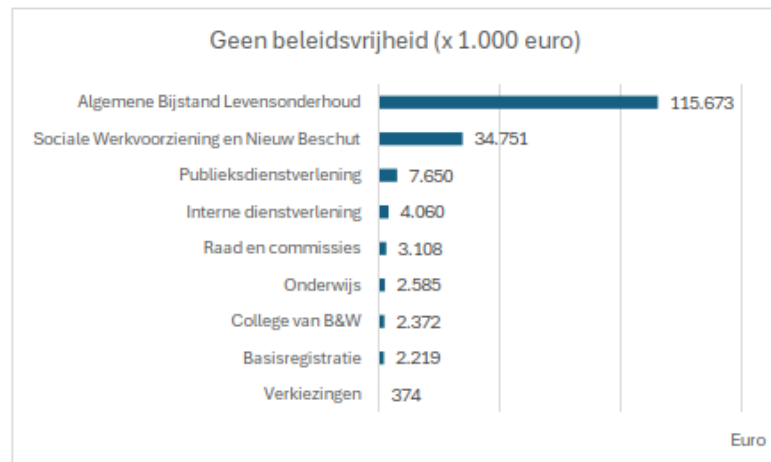
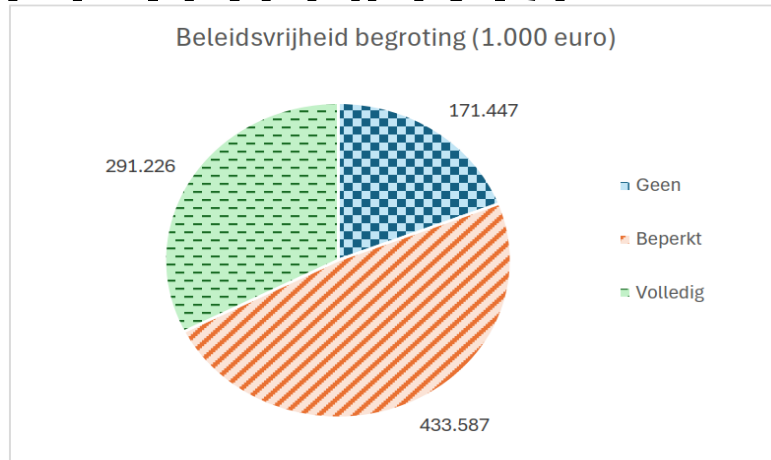
Knelpunten en intensiveringen afgelopen jaren (alleen structurele posten)

Knelpunten (structureel)	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1 Veiligheid en Handhaving *1	-	-	264	264	500	500	500	500	500	500
2 Omgevingsdienst Twente (ODT) *2	-	350	350	350	350	350	350	350	350	350
3 Omgevingsdienst Twente (ODT) *3	-	100	100	100	100	100	100	100	100	100
4 Amendement woonoverlast	-	60	60	60	60	60	60	60	60	60
5 Omgevingsdienst Twente (ODT)	-	-	170	170	170	170	170	170	170	170
6 Handhaving en veiligheid op	-	-	-	-	450	900	900	900	900	900
7 Omgevingswet	-	-	-	458	608	433	208	208	208	208
8 Cultuurhistorie *1	-	-	-	100	100	100	100	100	100	100
9 Uitbreiding BOA's	-	-	-	-	650	650	650	650	650	650
10 Aanpak kamerverhuurpanden	-	-	-	-	70	70	70	70	70	70
11 Outsourcing ODT	-	-	-	-	-	250	250	250	250	250
12 Beleidsadvisering Omgeving & Recht	-	-	-	-	-	200	200	200	200	200
13 Bestemmen regulier advies en achterstallig	-	-	-	-	-	330	330	150	150	150
14 Bestemmen regulier, advies, achterstallig	-	-	-	-	-	-	330	150	150	150
Totaal	0	510	944	1.502	3.058	4.113	4.218	3.858	3.858	3.858
Intensiveringen (structureel)	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1 Veiligheid en handhaving *2	-	750	750	750	380	380	380	380	380	380
2 Bibob onderzoeken	-	-	-	-	-	160	160	160	160	160
3 Uitvoering geven aan motie intensivering handhaving buitengebied	-	-	-	-	-	-	180	180	180	180
Totaal	0	750	750	750	380	540	720	720	720	720
Dekkingsmaatregelen (structureel)	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1 Verlagen ruimtelijke plannen	-	-	-	-80	-80	-80	-80	-80	-80	-80
2 Korting intensivering veiligheid en handhaving	-	-	-	-	-	-375	-375	-375	-375	-375
Totaal	0	0	0	-80	-80	-455	-455	-455	-455	-455

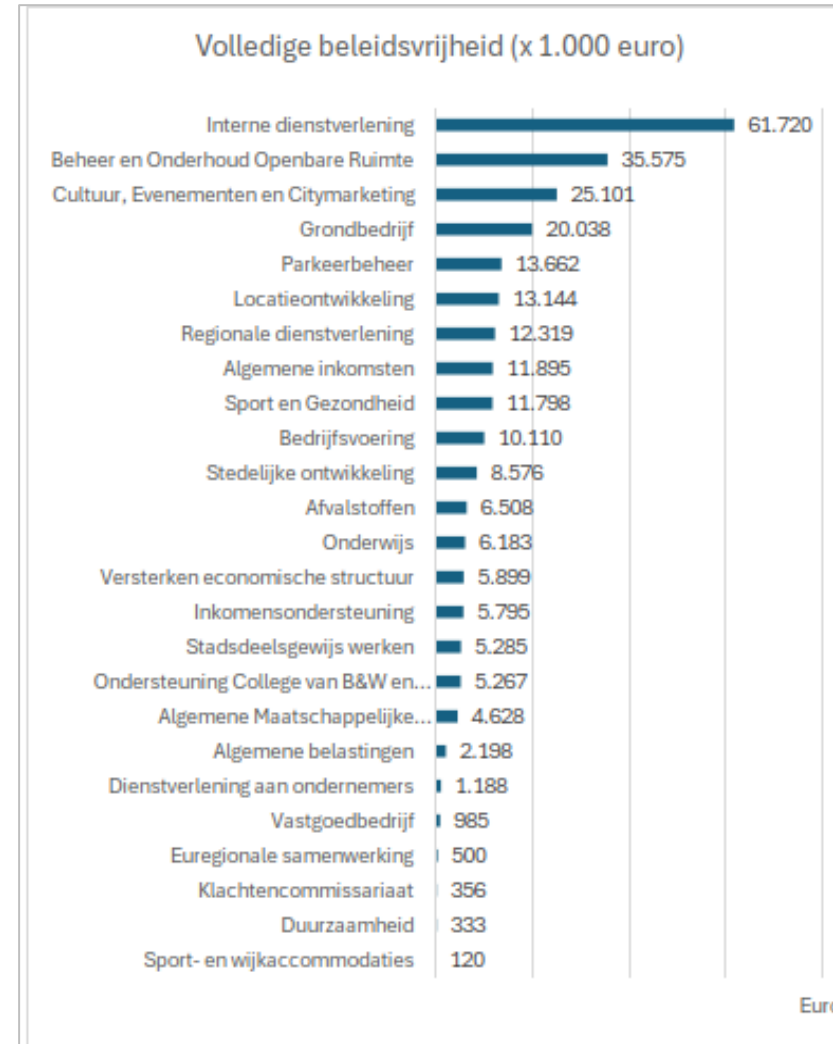
4. Gemeentebrede inzichten

70% BEGROTING GEEN/BEPERKT BELEIDSVRIJ

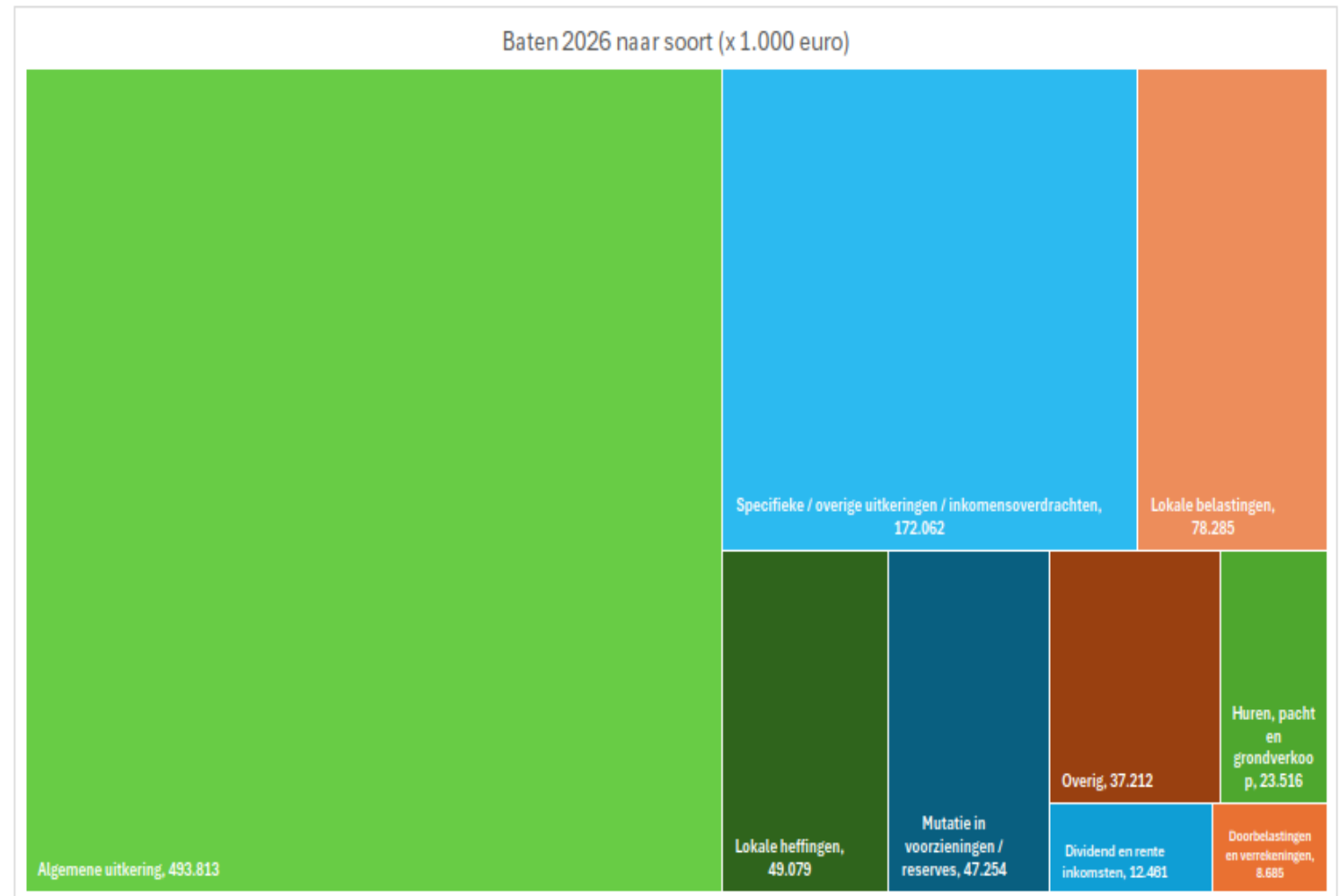
291 MILJOEN “VOLLEDIG” BELEIDSVRIJ

- Denk aan openbare ruimte en groen, cultuur, sport, stedelijke ontwikkeling, economie, ...
- Ook hier liggen lasten (zeker op korte termijn) vast en is sprake van normerende en maatschappelijke verplichtingen
- Volledige opgave hierin opvangen zou grote consequenties hebben voor leefomgeving en voorzieningen die basis van onze stad vormen.
- Vandaar ook oproep takengesprek!

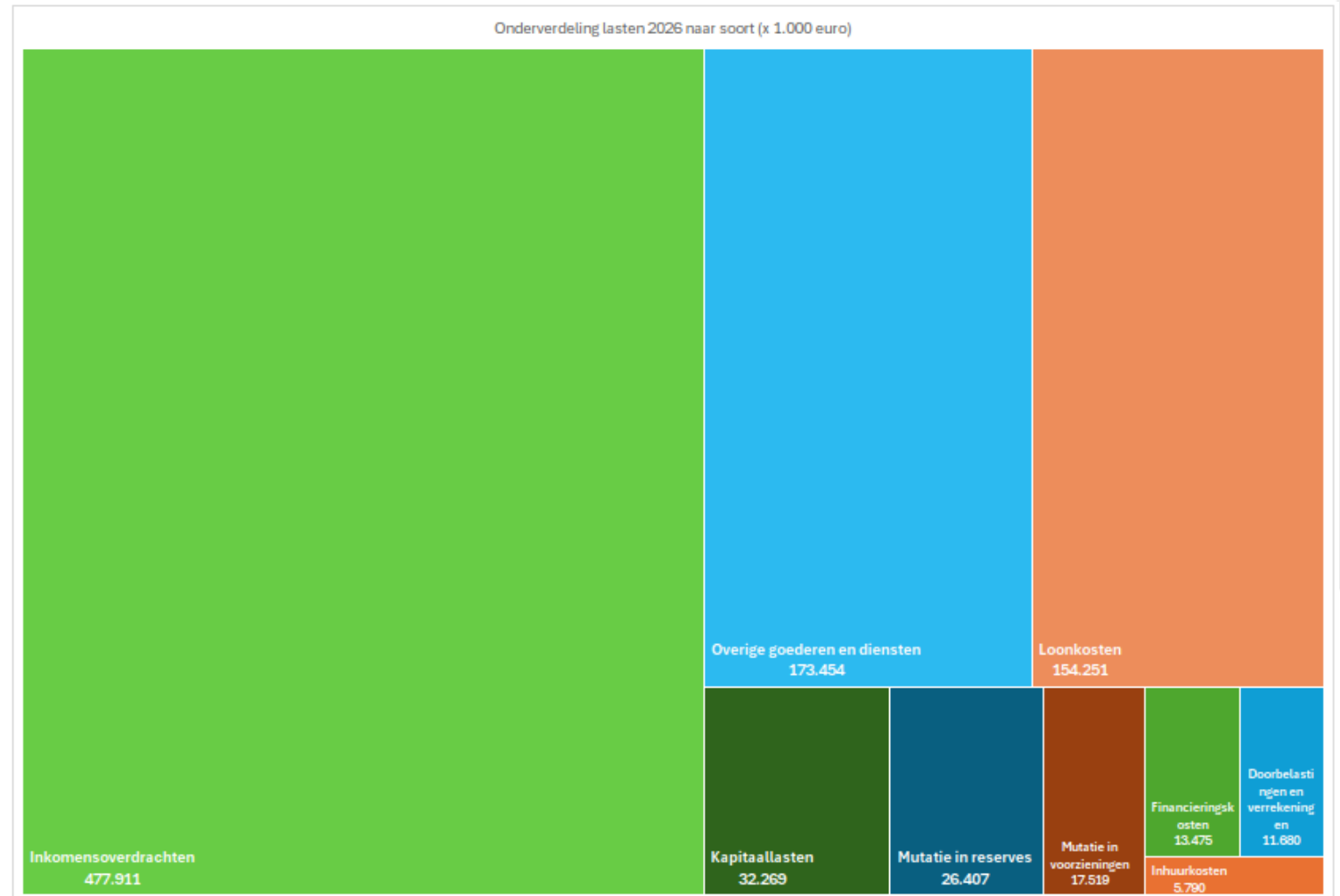
75% BATEN AFKOMSTIG VAN RIJK

- 666 miljoen euro is algemene en specifieke uitkeringen (75%)
- 127 miljoen is lokale belasting en heffingen (14%).
 - 48 mln leges (max 100% kostendekkend)
 - 64 mln alg. belastingen
 - 15 mln parkeerinkomsten
- Volledige opgave opvangen op lokale lasten

LASTEN: OVERDRACHTEN, INKOOP & PERSONEEL

- 478 miljoen (53% lasten) zijn inkomensoverdrachten aan inwoners & partijen in stad.
- Incl inkoop goederen/diensten en loonkosten totaal 90% van onze lasten in beeld.
- Het lijkt onvermijdelijk dat ombuigingen partijen in de stad en loonbudgetten

5. Vervolgproces

VOLGENDE KEER

Dec

- Begroting en Organisatie in Balans: proces en aanpak

10 Mrt

- Inzicht in ontwikkelingen gemeentefonds

14 Apr

- Inzicht in onze begroting (productenboek)

6 Mei

- Input op de financiële afwegingen

7/8 Jul

- Zomernota: Raad stelt de koers vast (inhoudelijk en financieel)

Nov

- Begroting: Wat gaan we in 2026 doen en wat mag het kosten?